

B. CAR, *Egipatska svećenica*

CAPOVILLA, Francesco, klesar (Kopar, druga pol. XVIII. st. — ?). U crkvi Marije Snježne u Cresu izradio oltare *Majke Božje Pomoćnice* i *Sv. Grgura*, sudjelovao na izradi bivšega glavnog oltara u katedrali u Krku (1785–87), radio dva bočna mramorna oltara u crkvi Sv. Jerolima u Rijeci (oltar *Čistilišta* i *Oka Božjega*) s kvalitetnom plastikom. Poč. XIX. st. imao radionicu u Rijeci. — Istim imenom označeno zvono u crkvi u Gorenjoj Vasi kraj Lupoglava u Istri iz 1784 (*Opus Francisci Capovilla Justinopolitani*).

LIT.: A. Cella, *Il Duomo di Cherso, Pagine Istriane*, 1951, 5, str. 21. — M. Bolonić i J. Žic, *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb 1977, str. 307. — R. Matejčić, *Djela primorskih baroknih oltarista Gašpara Albertinija iz Pirana i Franje Capovilla iz Kopra na Kvarneru i u Rijeci*, ZUZ, 1984.

Ra. Mat.

CAPRIN, Giuseppe, pisac i izdavač (Trst, 16. V. 1843 — 15. X. 1904). Osnovao izdavačku kuću u kojoj je objavljivao djela o pokrajinama Furlaniji, Julijskoj krajini i Istri (*Marine istriane*, 1890; *Pianure Friulane*, 1892; *Alpi Giulie*, 1895; *Il Trecento a Trieste*, 1897). Posebno je važna njegova posmrtno tiskana knjiga *L'Istria nobilissima*, I, II (Trst 1905. i 1907), do tada najopsežniji rad o povijesno-umj. spomenicima u Istri.

LIT.: Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok.

V. El.

CAR, Bogumil, slikar (Zagreb, 26. IV. 1891 — Rovinj, 5. V. 1969). God. 1910–14. polazio Akademiju u Zagrebu. Slikao krajolike Zagorja, Istre, S Primorja i Dalmacije, karikature objavljivao u »Koprivama« (pseudonim *Kralj*) i ilustrirao knjige. Ekspresionistički izražene doživljaje s ratišta I. svj. r. izlagao u Zagrebu (1918). Izveo zidne dekoracije u Sokolskom domu u Zlataru (uništene). Na skupnim izložbama sudjelovao od 1912, samostalno izlagao u Zagrebu (1918, 1925, 1944, 1953, 1961) i Rovinju (1957). Revaloriziran je (poslije 1990) kao predstavnik postsecesije i »art décoa«, poglavito po svojim dekorativnim panoima i plakatima (izložbe iz zbirke dr. J. Kovačića).

LIT.: D. Vandura, *Bogumil Car (1891–1969)*, Kontura, 1991, 3. — T. Maroević, *Bogumil Car, Ratni ciklus 1914–1918* (katalog), Koprivnica 1992. — Isti, *Bogumil Car, Akvareli i obojeni crteži iz zbirke Kovačić* (katalog), Čakovec 1992. — Isti, *Hrvatski slikari između art-décoa i neoklasicizma* (katalog), Lovran 1993.

L. D.

CAR, Dora, slikarica (Zagreb 5. VIII. 1889 — 25. IV. 1964). Akademiju u Zagrebu polazila 1909–13. Slikala, prije svega u akvarelu, lirske krajolike (Dalmacija, S Primorje, Slunj), mrtve prirode s ukomponiranim folklornim motivima. U grafici slijedi svojega učitelja M. Cl. Crnčića. Djelovala kao

lik. pedagog na djevojačkim školama. Njezini su radovi izlagani od 1912, a češće od 1985 (izložbe iz zbirke dr. J. Kovačića).

CAR, Zvonko, kipar (Crikvenica, 4. II. 1913 — 13. XI. 1982). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1933 (R. Frangeš-Mihanović, F. Kršinić), usavršavao se u Pragu. Radi figurativnu skulpturu lirskih i ekspresivnih obilježja. Izveo spomenike S. Radiću, N. Caru i bistu J. Klovica u Crikvenici. Autor je memorijalnih spomenika u Vrginmostu, Crikvenici i mjestima Vinodola te skulpture *Djevojka s galebom* na obali u Opatiji. Ističu se portreti na obiteljskoj grobnici u Crikvenici. Samostalno izlagao u Crikvenici 1953.

LIT.: Likovni umjetnici Rijeke i Banje Luke (katalog), Rijeka 1976, str. 5.

Ra. Mat.

CARNELUTTI, Đuro, graditelj (Gemoni, Furlanija, 1. IX. 1854 — Zagreb, 7. I. 1928). Izučio zidarski zanat i radio kao palir u Udinama. God. 1879. doseljava u Zagreb i osniva »Graditeljsko poduzeće Đuro Carnelutti« koje 1909. preuzimaju sinovi Amadeo i Ubaldo. U Zagrebu je gradio najviše unutar donjogradske jezgre. U duhu monumentalnoga historizma (neorenesansa, neobarok) u zagrebačku građevnu strukturu XIX. st. skladno je uklopio svoje zgrade naglašenih plastičnih obilježja među kojima se ističu one na Tomislavovu trgu 16 (1894), 9, 10 (1895), 5 (1902), 3 (1903) i Marulićevu trgu 10 (1897), 12 (1898), 13, 14 (1900), 11 (1901) te vila obitelji Čubelić i ljetnikovac obitelji König u Nazorovoj ul. (1888). Funkcionalnija rješenja unutrašnjega prostora i pretežno secesijski oblikovana pročelja pokazuju zgrade na Starčevićevu trgu 3 (1900), u Medulićevoj ul. 16 (1903), Klaićevoj ul. 12 (1906), Šenojnoj ul. 19 (1908). U Karlovcu je izveo Zorin dom (1892) a u Koprivnici zgradu kotarske uprave te Gradsku štedionicu (1906), unoseći u provincijsku izgradnju novo mjerilo gradske arhitekture.

LIT.: L. Dobronić, *Zagrebački ljetnikovci druge polovine 19. stoljeća*, Iz starog i novog Zagreba, III, 1963. — J. Buturac, *Marija Bistrica 1209–1980*, Marija Bistrica 1981. — M. Fischer, *Arhitektura u Koprivnici u 20. stoljeću*, u knjizi: Koprivnica — grad i spomenici, Zagreb 1986.

I. Reb.

CARRARA (Karara), Frano, arheolog, povjesničar i etnograf (Split, 16. XI. 1812 — Venecija, 29. I. 1854). Studije završio u Zadru i Beču. Direktor Arheološkoga muzeja u Splitu i konzervator starina (1842–53). Započeo istraživanja Salone znanstvenom arheol. metodom. Prvi je utvrdio točan opseg grada, raspored i broj kula; njegov tlocrt Salone poslužio je kao osnova za sve kasnije tlocrte. Istraživao je ant. teatar, gradska vrata (nazvana *Porta Caesarea*), zap. nekropolu (tzv. *Hortus Metrodori*) i amfiteatar. C. je otkrio starokršč. krstionicu i mozaik s prikazom jelena sa strana središnjeg kantarosa, pokazavši važnost Salone kao istaknutog starokršč. središta.

BIBL.: *La Chiesa di Spalato in tempo Salonitana*, Trst 1844; *Topografia e scavi di Salona*, Trst 1850 (prijevod u djelu: *Antička Salona*, Split 1991); *Dei scavi di Salona nel 1848*, Wiener Denkschriften, 1851, 2; *Dei scavi di Salona nel 1850*, Abhandlungen der böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften, 1852, 7.

LIT.: C. Fisković, *Nekoliko bilježaka o Zori Dalmatinskoj i Franu Carrari*, Zadarska revija, 1972, 5. — M. Gace, *Francesco Carrara di Spalato — patriota martire — arheologo, storico, geografo, letterato*, La rivista dalmatica, 1973, 2.

N. Ci.

CARRARA, Šimun (Simenone), kipar, drvorezbar i ebanist (Split, 1864–1933). Naukovao u očevoj radionici namještaja. Diplomirao kiparstvo i arhitekturu na Akademiji di Belle Arti u Milanu 1889. Živio u Splitu i na Braču. Rezbario likove i ukrase za namještaj; skulpture radio u bjelokosti, sedefu i kamenu. Njegovo djelo ostaje u okviru akademskoga realizma (nadgrobni spomenik Nikolić u Splitu, *Bl. Dj. Marija* u Spliskoj na Braču, poprsje G. Verdija u Galeriji umjetnina u Splitu). Izlagao je u Splitu 1905. Bavio se restauriranjem drvene skulpture.

LIT.: D. Keckemet i K. Prijatelj, *Dva dalmatinska umjetnika prošlog stoljeća*, Split 1958.

D. Kt.

CASKA, zaselak na otoku Pagu. Tu se u antici nalazilo naselje *Cissa*, od kojeg se očuvalo mnogo ostataka (tegule, novac, ruševine zgrada i akvedukt, djelomično uklesan u živi kamen). Naselje je nastavilo život u sr. vijeku; K. Porfirogenet naziva čitav otok Pag po njemu: *Kissa*. U XI. st. spominje se kao *Kessa*. Iz toga doba je romanička crkva Sv. Jurja sagrađena na mjestu starije crkve od koje se očuvao priličan broj ulomaka s pleternim ornamentima.

LIT.: I. Petricoli, *Spomenici srednjovjekovne arhitekture na otoku Pagu*, SHP, 1952, str. 106. — C. Fisković, *Bilješke o paškim spomenicima*, Ljetopis JAZU, 1953, 57, str. 51.

I. Pet.

CASOLA, Pietro, svećenik i putopisac (Milano, 1427–1507). Bio je poslanik milanskog vojvode kod pape. God. 1494. hodočastio galijom iz

L-F. CASSAS, *Peristil Dioklecijanove palače u Splitu*. London, Victoria and Albert Museum

Venecije u Palestinu. U opširnom putopisu opisao i našu obalu, uz koju je prošao na polasku i povratku. Zadržavao se u Poreču, Zadru, Dubrovniku i Korčuli. Važni su opisi unutrašnjosti zadarske katedrale i građevina u Dubrovniku koje su stradale u potresu 1667.

BIBL.: *Viaggio a Gerusalemme*, Milano 1855.

I. Pet.

CASSAS, Louis-François, franc. slikar (Azay-le-Ferron, 1756 – Versailles, 1827). Učio je u Parizu, a od 1778. u Rimu. Putovao Italijom, Bliskim istokom, Egiptom, Grčkom, a 1782. i jadranskom obalom od Trsta do Splita, izrađujući crteže i akvarele krajolika i ant. građevina. Na temelju njih, njegovih putnih bilježaka i tekstova ostalih pisaca (A. Fortis) napisao je Joseph Lavallée putopis *Istrom i Dalmacijom*, opremljen gravirama izrađenim prema Cassasovim akvareliranim crtežima i arhit. nacrtima ant. spomenika. Knjiga je znatno utjecala na razvitak klasicističke arhitekture u Francuskoj. Cassasovi akvareli Istre i Dalmacije (Victoria & Albert Museum, London) istaknuta su djela akvarelno slikarstva, rađena u duhu klasicizma i romantizma, a istodobno su i važna dokumentacija o našim krajevima i spomenicima u XVIII. st.

BIBL.: *Voyage pittoresque et historique de l'Istrie et de la Dalmatie*, Paris 1802 (s J. Levalléeom).

LIT.: *D. Keckemet*, Louis-François Cassas et ses illustrations de l'Istrie et de la Dalmatie, Annales de l'Institut français de Zagreb, 1970–1971, 22–23. – *Isti*, Louis-François Cassas i njegove slike Istre i Dalmacije 1782, Rad JAZU, 1978, 379.

D. Kt.

CASTRO, Andrea de, portretist, rodom iz Pirana; 1820–56. radi u Trstu. U Dubrovniku i Orebiću čuva se nekoliko njegovih minijaturnih portreta naših pomoraca.

LIT.: Minijatura u Jugoslaviji (katalog), Zagreb 1964. – *C. Fisković*, De Castrova minijatura na Orebićima, Zbornik za likovne umetnosti (Novi Sad), 1980.

CASTRUM, rim. utvrđeni vojnički logor, tabor, okružen obrambenim nasipima i jarcima. Prvi ga je opisao Polibije u II. st., poslije o njemu pišu Livije, Higini i drugi. C. je obično kvadratična odn. pravokutna oblika; dvije glavne ulice – *decumanus* (istok–zapad) i *cardo* (sjever–jug) – križale su se pod pravim kutom i dijelile c. u četiri dijela. Na njihovu sjecištu nalazio se *praetorium* (zapovjednikov šator), a na njihovim završecima bila su po jedna vrata. Sporedne ulice tekle su paralelno s glavnima. U svim područjima Rimskog Carstva bilo je takvih utvrđenih vojničkih logora. Iz rim. castruma razvili su se mnogi gradovi *Siscia* (Sisak) i *Mursa* (Osijek). Ulični raspored castruma bio je često podloga

razvoju urbane strukture kasnijih gradova. *Castra*, kompleksi zidina s kulama i utvrdama, samostalni ili u sastavu rim. limesa, podizani su u kasnoj antici za obranu rim. granica. U kasnoj antici podižu se na obali i na otocima, najvjerojatnije za zaštitu pomorskih putova; najbolje su istražene one na otoku Žirju. Kao castra često služe i prapovijesne gradine.

LIT.: *F. Fischer*, Das römische Lager, Leipzig 1914. – *Limes u Jugoslaviji*, I, Beograd 1961. – *M. Suić*, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 1976. – *Z. Gunjača*, Kasnoantička fortifikacijska arhitektura na istočnom jadranskom priobalju, Materijali, XXII (Novi Sad), 1986.

R.

CATINELLI, Miroslav, arhitekt (Karlovac, 5. X. 1934). Diplomirao je na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu 1961 (M. Kauzlarić). Projektira industrijske i poslovne objekte: »MTČ« u Čakovcu, tvornica »Mega« u Zagrebu, vinarija »Kutjevo« u Kutjevu. Autor je stambeno-poslovnih megastrukture u Zagrebu: u naselju Siget stambeno-poslovni blok »Superandrija« i kompleks »Grana« u Dubravi.

LIT.: Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, Arhitektura 1986, 196–199.

Z. Kol.

CAVA, Onofrio della → ONOFRIO DI GIORDANO DELLA CAVA

CAVALLIERI, Domenico, venec. klesar, djelovao u prvom pol. XVIII. st. u Istri i na Krku. Radionica mu je bila u Žminju. Između 1718–20. izradio podnožje, svetojhranište i bočne oltare u franjevačkoj crkvi na Košljunu (otok Krk). God. 1726. izradio oltar *Pohoda* za franjevačku crkvu u Pazinu.

LIT.: *A. Furlan*, Povijest franjevačke crkve i samostana u Pazinu, Pazin 1913, str. 6. – *Hrvat – Matejčić – Prijatelj*, Barok.

Ra. Mat.

CAVTAT, gradić u J dijelu Župskoga zaljeva II od Dubrovnika; prvotno grčko naselje *Epidauros*. Oko 228. nalazi se u vlasti Rimljana, poslije postaje rim. kolonija. Ime C. je nastalo prema *Civitas vetus*, kako su bje-gunci u novoosnovanom Dubrovniku nazivali svoje matično naselje. Iz toga vremena očuvali su se ostaci rim. kazališta (?), grobovi te ostaci ceste iznad današnjega mjesta. Ant. grad razoren je poč. VII. st. za prodora Avara i Slavena. – Iz XV–XVI. st. očuvani su ostaci gradskih zidina prema kopnu i renesansni knežev dvor, rad domaćih graditelja. Barokna župna crkva ima drvene oltare. U župnom dvoru nalazi se pinakoteka. U gotičko-renesansnoj franjevačkoj crkvi čuva se poliptih (poč. XVI. st.), rad Vicka Lovrina, a u samostanu umjetnička zbirka. Zbirka Baltazara Bogišića ima brojne grafičke radove domaćih i stranih umjetnika, etnograf. predmete i mali arheol. lapidarij, a u njegovoj velikoj biblioteci čuva se i